

כשלישה קלמוסים, ורחב חללה כעבי קלמוס. ואם קצר הבי"ת עד שגראה כגו"ן כפופה לתמונה ולא חכים ולא טפש, נראה דיש להחמיר בזה, עין לקמן בדיון אות גו"ן כפופה ובכית יוסף בא"ב שני אות וא"ו. אחר כך מצאנו כן בהדגה בפרי מגדים בפתיחה, עין שם שכתב דבתפלין ומוזוות לא מהני בזה תקון להמשיכו כמו ב"ת משום שלא כסדרן:

צורת אות גימל א

אות גימל ל תהיה גופה (א) כמו וו"ן (א) לכתחלה, וכן כל ראשי שמאל שבאותיות שעטנ"ו ג"ץ דומה לו"ן. ויהיה ראשה עב, "ורגל זמין (א) דק יורד מעט למטה יותר מדרך שמאל. ולא נעשה ירך זה השמאל כשפועה כנגד אלא מעט, "וגם (א) לא יהיה עקם, אלא ימשך בשורה ויגביהנו קצת כנגד הדל"ת. והדרך שמאל יהיה משוף קצת עב אל הזו"ן שבפניה ולא בדקוה, כי תמונתה שמהיה נראית כמין גו"ן כפופה. והדרך יהיה נמוך כדי להסמיך אצל ראשו. ושלשה תגין על ראשה. (א) אם נדבק הדרך בהרגל, יגדל הדרך ויד בכף, כמו שמבאר בסיומן לב סעיף ית לענין גרירות החרטום. ורעני התגין נתבאר בסוף סימן זה במשנה ברורה, עין שם:

צורת אות דל"ת א

אות דל"ת צריך (א) שיהא גבה ארוכה ורגלה קצרה, שאם תהא רגלה ארכה מגבה תדמה לכ"ף פשוטה ותפסל כשלא יתראנה התיגין ד.

(א) ולכתחלה צריך שתהא הרגל פשוטה בשפוע קצת לצד זמין, (א) ושהיא לה תג קטן כראש גבה מצד שמאל. וצריך מאד לזהר (א) בברורה, שלא תהא נראית כד"ש ותפסל על ידי קריאת התיגין. ולכתחלה אין יד בזה לבד שיהא לה וית תהא מלאחוריה, אלא גם יהא לה שם (א) עקב טוב, כי תמונתה הוא כמו שתי וו"ן סגורים, והעקב הוא כנגד ראש הו"ו האחד, והעקב ישל פניה הוא כנגד ראש הו"ו השני. אם (א) רגל הדל"ת אין בו רק כמלא יו"ד, כלשה, וזמין בסוף אות תי"ו. אם כתב ה"א במקום דל"ת, אין תפנה לגוד הרגל ולהיות הדל"ת, מאחר שנפסל דומה לצורת ה"א לא עבד מיד והיו חק תוכות, וגם למשך תג נמי לא מהני, דכל שלא נפסל צורת האות היו חק תוכות, רק צריך לגדל תג עד שיהא בצורת וו"ו ומשלימה, או שגורו גם הרגל זמין כלו ולא ישאיר בו אפילו כמלא יו"ד, ואחר כך ישלימו (פרי מגדים):

צורת אות ה"א א

אות ה"א צריך לעשות לה (א) לכתחלה תג קטן למעלה מצד שמאל. ובאחוריה

צורת אות אל"ף א (א) תהיה נקדה העליונה כעין יו"ד (א) ועקב קטן עליה, ויהיה (א) פניה עם העקב הפוך קצת כלפי מעלה. ויהיה ירך הו"ו דבוק אל גג הגוף (א) באמצע תג. ויהיה סוף תג של צד זמין (א) לכתחלה עקם למעלה מאחוריו קצת, ותנקדה שלמטה תהיה רחוקה מן ראש של הגוף (א) כשעור עבי קלמוס ותצי. עבי קלמוס נקרא רחב הקו היוצא מן הקלמוס כשהוא כותב. "ולנקדה המתחונה יהיה (א) לכתחלה עקב קטן למטה לצד זמין, מפני שתמונתה כמו יו"ד שתלח בתג שלה בגוף האל"ף. (א) ויהיה עקב שמאל של נקדה עליונה, הנה, תתג שעל גבי הו"ו, מכון כנגד עקב זמין של נקדה מתחונה, עד כאן לשון בית יוסף. ומשמע מרשטא דלשנה דאין צריך עקב שמאל ליו"ד העליון שעל האל"ף, אף מפרי מגדים בסיומן לב, באשל אברהם באות כט, משמע דלכתחלה צריך להיות גם עקב שמאל כמו לשאר יו"ד. אם נגעו יו"ד האל"ף, העליון או התחתון, בגג האל"ף יותר ממקום הדבוק, והנה שאין גבר הראש אלא קר משוף בשנה, וכן יו"ד השני והענין והפך והצד"ו או ראש השמאלי שבכ"ף וצד"י שצריך להיות כעין וו"ו (א) וספר כתיבה תמה ופשוט, אם נגעו בגוף האות יותר ממקום הדבוק, פסול. רק אם לא כתב ענין יותר בתפלין ומוזוות, סמך להעבות ולהרחיב הראשים כדי שיהיה נכד הראש ופרי מגדים בסיומן לב כמשפעות והב סעיף קטן כ. ואפן התקנה על ידי גרירה, עין בשלחן ערוך סימן לב סוף סעיף ית. אם לא היה הנקדה העליונה או שלמטה דבוק אל תג, פסול. ועין לעיל בסיומן לב סעיף כה:

צורת אות ב"ת א

אות ב"ת צריך מאד לזהר (א) בברורה, שלא תהא נראית ככ"ף, ואם נראית ככ"ף, פסולה, ואם ספק (א) ואין מראין לתינוק. וצריכה להיות מרכבת כזמין, בין (א) למעלה בין למטה. ואם למעלה נעלה למטה מרכבת, צריך עיון בזה, (א) ואין לתקן. (א) וצריך לכתחלה שיהא לה בראשה מצד שמאל על פניה תג קטן, תמונתו כמו מקל, ועקב קטן למעלה בצד זמין, נוטה לצד האל"ף ונראית כפיה שלמי החגיגה, מפני מה יש לב שני עקבים. אחד למעלה ואחד לאחוריה, אוקרים לפי"ת, מי בראך, מראה להם כעקבו שלמעלה, ומה שמו, מראה להם כעקבו שמאחוריה לצד האל"ף, ורצה לומר, אחד שמו. גם יהיה לה (א) עקב עב למטה, כי תמונתה כמו דל"ת תוך גרון של וא"ו, על כן צריך להיות לה וית למעלה שיהיה כדל"ת, ועקב טוב למטה שיהיה במקום ראשה של וא"ו. וטוב (א) שאורך ורחב הבי"ת יהיה

באור הנהגה

א * ולנקדה המתחונה תהיה לכתחלה וכו'. ודע השען כגנטרם הזה, דככתב מקומות לא באותי כפנים וגם כשער הציין אם הדין הוא רק לכתחלה או דיעבד, והיא אחת משלישה סבות, או דהוא פשוט דהוא לכתחלה או דיעבד, או דיש בזה פריטים המתחלפים, ויש בזה לפעמים לכתחלה ולפעמים דיעבד, כגון מה שכתב צריך האות לעשות כה וכה כדי שיהיה יוכל להסמיך אות אצלו, דפשוט דאם לא עשה כן ועל ידי זה נעשה הפסק בתבה שגורא כשני תבות דפסול, ואם זה האות הוא בסוף תבה, כשר בדיעבד, ועוד הרבה כיוצא בזה, ולא יצויה להאריך על כן סתמתי הדבר, או דהיה אצלי גם כן ספק ותנחתי הדבר כמות שהוא. על כן אל ימהר האדם לתקן בדבר או להחמיר ולהפסיד לאתרים, אם לא ישימצא ראה ברורה: ב * ואין לתקן. כן כתב פרי מגדים. אמנם מדברי רבנו ירחם (הבאנו פאות ב"ר) מוכח דהעקר תלוי בלמטה, ועל כן נראה דאם התינוק קוראה בתלכה, אפשר דיש על כל פנים לתקן להוסיף דיו לתקנה בתפלין ומוזוות ואין בזה משום שלא כסדרן: ג * ורגל זמין דק, הנה מדברי הגר"ו משמע דהוא רק לכתחלה, ולפי מה שכתב בבית יוסף באות זה השעם לזה, עין שם, לכאורה הוא לעכובא, דהא הבריתא סימנה על הכל דהגנו, עין שם בשכתב בגמרא. ואולי אפשר דכזה לבד שצריך זמין יורד למטה יותר מדרך שמאל יש הדבר בין הגימל לצדי"ק, ולא כברוך שאמר, ולפי זה יורד למטה יותר מדרך שמאל הוא לעכובא, ולכן לא הוזכר הגר"ו שם לכתחלה. ואף על פי כן לדינא חבל צריך עיון, דלפי פירוש הראש"ש שם בהלכות ספר תורה על הבריתא זו עין שם נוצן שם גרש"י על הסברא זו, אין שום ראיה דצריך לדיקדק בזה, אף לכתחלה בודאי צריך לזהר בזה, מפני אידך רבנא, כמו שכתב הבית יוסף כעין זה באות אל"ף: * וגם לא יחית עקם. ובריעבד אם היה עקם צריך עיון בזה, עין בבית יוסף השעם ממה שכתב בגמרא, מאי טעמא פשטא פרעא דגימל לגבי דל"ת, דהכא גונא מה שכתב בגמרא שם, מאי טעמא פשטא פרעא דל"ת לגבי גימל"ל הוא רק לכתחלה ונמו שכתב בגמרא תלכה לקטן, ועל כל פנים תקון מהני בזה אפילו בתפלין ומוזוות, וכן אם ירך השמאל שנה לרגל זמין, ודימא דמה שחקל הפרי מגדים באות כ' פשוטה שעשאו מרכב, עין שם: ד * ולכתחלה צריך שתהא הרגל פשוטה וכו'. מקור לזה בבית יוסף מהא דשכתב קר, מאי טעמא פשטא פרעא דל"ת לגבי גימל"ל וכו'. ונראה לי דזה רק לכתחלה, ממה דאמרינן שם, הגיה אות אחת חייב כגון דנטולו לתגא דל"ת ועשאו ריש"י, ובערובין יג"א דלמא התיב וכו', עין שם. ואולי יש לדחות, דריש"י כשר בדיעבד אף אם היה רגלו פשוטה, ואם כן ליכא ראיה. ומכל מקום לדינא נראה דאין להחמיר בדיעבד מתגלל בסיומן לב סעיף קטן טז כש"ו, עין שם ובקצור כללי שלא כסדרן שהעקבה זה מפרי מגדים, עין שם:

לדעת הגר"ו ז"ל: א

לוח עמוד הימני: יום טו אלול תשסב * שב"ק ב אב תשסז * יום א כה תמוז תשעב * יום ב כה תמוז תשעז * יום ג ח סיון תשסב

עוֹרֹת אוֹת זִי"ן

אוֹת זִי"ן (א) צִירֵף לְזֹהָר שְׁלֵא תִהְיֶה רִגְלָה אֲרֻכָּה, שְׁלֵא יִתְדַמֶּה לְגוֹי"ן פְּשׁוּטָה וְתַפְסֵל עַל יָדִי קְרִיאת הַתִּינוּק, עַל כֵּן (א) לֹא הָיָה רִגְלָה אֲרֻךְ יוֹתֵר מִשְׁנֵי קְלָמוּסִים, וְרֹאשָׁהּ צִירֵף לִהְיוֹת עוֹבֵר מִשְׁנֵי צִדְדֵי, (א) שְׁלֵא תִדְמֶה לְאִו"ר, וְהִיָּה מְרֻבֵּעַ, וְשִׁלְשָׁה תַּנּוּן עַל רֹאשָׁהּ, וְרִגְלָהּ תִּהְיֶה (א) פְּשׁוּטָה תַּחְתִּית, לֹא שְׂבִיבָה, (א) חֹשׁ שְׁעוֹשִׂין הַקֹּר תַּחְתּוֹן דֵּק בִּיציָאָה, וְהוֹלֵךְ וּמִתְעַבֶּה עַד חֲצִיָּה, וּמִתְעַבֶּה חוּצָה וּמִתְעַבֵּט עַד שְׁתַּחֲמִית תִּהְיֶה לְמִשָּׁה, וְאִם נִתְקַצְרָה הַרְגֵל מִנִּי"ן, וְיֵנִי כְמוֹ שֶׁכִּתְבָּנוּ בְּאוֹת נִא"ו וְנִלְעֵיל בְּסִימָן לֵב סִיעִף טוּ בְּהִי"ה, וְאִף שֶׁהַפִּיר מְגִידִים מְצִידֵי הַלֵּקֶל כִּזֶּה חֲדִי אִם נִשְׁאָר מְהֻרָּגֶל כְּמִלָּא אוֹת יוֹד־הַרְגֵל הַחֲדָם בְּהִלְכּוֹת קְרִיאת הַתּוֹרָה וְהַשְׁעִיר אֲפֻרִים סִתְמוּ כְּהַשְׁלֵת עֲרוּף וְכֵל שֶׁנָּן אִם הָרָאוּ לְתִינוּק לֹא קָנְאוּ לִזְרִין, בּוֹדָאִי אֵין לְהֵלֶקל כִּזֶּה, וּמוֹכַח מִמֶּה שֶׁכָּתַב הַפִּית יוֹסֵף בְּאִ"ב הַשְּׁנִי כְּאוֹת נִא"ו, עַף שֵׁם, וְנִרְאֶה דִּיאֵלוּ תַּקֵּן לֹא מִהְיֶה כִּזֶּה בְּתַפְסִילִן וּמוֹדוֹת מִשׁוּם שְׁלֵא בְּסִדְרָן, עַנֵּן בְּסִימָן לֵב סִיעִף כִּזֶּה]:

עוֹרֹת אוֹת חִית

אוֹת חִית תִּהְיֶה שְׁמִי רִגְלִית (א) כְּתַמּוּנָה שְׁנִי וְיִי"ן, תַּחֲנוּן שֶׁכְּבֵד יִמִּין (א) נִבְּחָן לְעִשׂוֹת קֶרֶן רֹאשׁוֹ עַל כֵּצֵד יִמִּין, וְהִיָּה תַּחֲנוּן רַחוּמִים זֶה מִזֶּה (א) לְכָל הַיּוֹתֵר כְּעִבֵּי קְלָמוּס, וְהִיָּה מְחֻבְּרִים בְּחִטּוּטֵרֵת וְחִידוּ וְהוּא כְּמִין גַּג גְּבוּהָ, וּמִקָּל (א) וְהוּא כְּמִין חֵג גְּדוֹל] יַעֲשֶׂה לָּהּ (א) בּוֹדָאִי רִגְלָה הַשְּׂמָלָל לֹא כְּאֻמָּצֵעַ, וְצִירֵף לְזֹהָר (א) שְׁלֵא יִצְרֵף בְּגַג חֲחִי"ה, וְאִם הָאֲרִיף פְּסוּל, וְאֵין לוֹ תַּקֵּן בְּתַפְסִילִן וּמוֹדוֹת מִשׁוּם שְׁלֵא בְּסִדְרָן, כְּמִיָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שְׁעִשָּׂה שְׁמִי וְיִי"ן (א) וְחֵג רַחֵב דִּזֶּה לֹא הָיָה כְּמִין חִטּוּטֵרֵת (א) שְׁהוּא מְשֻׁפֶּע, אֲבָל אִם עֲשֶׂה חֲחִי"ת כְּדִעַת רִשִׁי" וְהִיָּה חִית פְּשׁוּטָה כְּלֹא חִטּוּטֵרֵת שְׁעַל גִּגְהָ, אֲפִילוּ אִם הָאֲרִיף הִרְכָּה, כִּשֶּׁר בְּדִיעֵבֶד אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה מְרֻבֵּעַת, אִם עֲשֶׂה חֲחִי"ת (א) כְּתַמּוּנָה שְׁנִי וְיִי"ן אוֹ כְּדִלִית נִא"ו אוֹ כְּדִלִית וְיִי"ן חִטּוּטֵרֵת עַל גְּבוֹם, כִּשֶּׁר בְּדִיעֵבֶד, שְׁהִי לֹא נִשְׁתַּנָּה לְצוּרֹת אוֹת אַחֵר עַל יָדֵי זֶה, וּמִכָּל מִקּוֹם אִם אֲפֻשֶׁר לְתַקֵּן לְגִיר וְתִרְוֹן הָאוֹת וְחִטּוּטֵרֵת יִשְׁאָר בְּמִקּוּמוֹ, כְּגוֹן בְּחִי"ת שְׁתַּמּוּנָתָהּ הִיָּה כְּדִלִית וְיִי"ן (א) וְחִטּוּטֵרֵת שְׁעַל נִעֲשִׂית בְּאֻמָּצֵעַ חֲדִי לֹא כְּסוּפָה, יִגְרֵר מִן חֲדִי מִקְצָתָהּ עַד שְׁתַּעֲשֶׂה כְּמוֹ וְיִי"ן, אֲבָל אִם עוֹמֵד כְּסוּפָה, וְחֵלֶק הָאוֹת כְּשִׁיגֵר מִן חֲדִלִית, וְלֹא הִיָּה לוֹ תַּקֵּן אַחֵר כֵּךְ בְּתַפְסִילִן וּמוֹדוֹת שְׁמַעֲכַב כִּזֶּה שְׁלֵא בְּסִדְרָן, עַל כֵּן (א) חֹשׁ לְהַכְשִׁיר כְּלֹא תַּקֵּן, אֲבָל בְּסִפֵּר הַזֶּה (א) אִם נִמְצָא חִי"ת שְׁתַּמּוּנָתָהּ הִיָּה כְּדִלִית וְיִי"ן אוֹ שְׁנֵי וְיִי"ן, אֵף שְׁאֵין לְהוֹצִיא אַחֶרֶת מִשׁוּם זֶה, מִכָּל מִקּוֹם בְּחֵל כְּכֹל גּוֹנֵי צִירֵף לְתַקֵּן הָאוֹת עַד שִׁיעֲמִידוֹ עַל תַּמּוּנָתוֹ הָרְאוּיָה, וְצִירֵף לְהוֹחִיד הַסּוּפִרִים עַל זֶה, כִּי תַּמּוּנַת חֲחִי"ת שֶׁכִּתְבָּנוּ לְמַעְלָה יֵשׁ לוֹ עֲקָר בְּחִלְמוֹד וְעִמְדוֹ עֲלִיו גְּדוּלָּה הָרֹאשׁוֹנִים וְלֵי, וְדַע עוֹד, דְּבִיעֵבֶד אִם עֲשֶׂה לְחֲחִי"ת (א) מִקָּל לְכַד אוֹ חִטּוּטֵרֵת לְכַד, כִּשֶּׁר, וְתַנְאֹן רִי עֲקִיבָא אֵיגֵר מִסִּיק בְּחִדְחִי"ת דֹּאפְלוּ נְחִסֵּר לְחֲחִי"ת חִטּוּטֵרֵת וְגַם הַפְּסֵל, שְׁהִיָּה חִי"ת פְּשׁוּטָה בְּחִי"תִּין שְׁלֵנִי, כִּשֶּׁר בְּדִיעֵבֶד, רַק אִם אֲפֻשֶׁר לְתַקֵּן כְּקָל לְעִשׂוֹת לָהּ מִקָּל יַעֲשֶׂה, וְהִיָּה כְּלִכְתַּחֲלָה, אִם נִפְסֵק יִרְךָ חֲחִי"ת וְלֹא נִשְׁאָר כוּ רַק כְּמִלָּא יוֹד־הַיּוֹת, בֵּין יִרְךָ הַיְמָנִי אוֹ הַשְּׂמָלָי נִפְרִי מְגִידִים בְּפִתְחָהּ כְּמִיָּה שֶׁכָּתַב יִצְחָק לִי הָיָה הַיּוֹת לִשְׁאָר אוֹתוֹת וְכוּ, וְמִיָּה דִּקְנֵס הַפִּיר מְגִידִים שֵׁם יִרְךָ הַיְמָנִי, מִשׁוּם אַחֲרִינִי דְּזִכֵּר שֵׁם נִקְטָן, וְעַנֵּן כְּסוּף אוֹת חֲחִי"ת מִיָּה שֶׁכִּתְבָּנוּ שֵׁם.

שְׁעֵר הַתִּינוּק

(א) כִּי רַב הַפְּסוּקִים מְבָרְכִים כְּרִשִׁי" וְגַם הַטּוֹר לֹא כָּתַב אֶלָּא וְטוֹב וְכוּ, וְיוֹתֵר נִרְאֶה דֹּאפְלוּ לְרַבֵּנּוּ שֵׁם הוּא רַק לְכַתַּחֲלָה, אַחֵר כֵּךְ מִצְאִינָה בְּשֵׁם סִפֵּר פֶּסֶד יִצְחָק שֵׁם הוּא כָּתַב לְהֵלֶק: (א) כִּי מִשְׁמַע בְּבִית יוֹסֵף, וְלֹא תִקְשֶׁה מִלְּשׁוֹן הַטּוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמִצְוַת יוֹם טוֹב בְּהִלְכּוֹת טוֹר הַזֶּה אוֹת רִי: (ב) מִגֵּן אֲבָרְתָּם וְאֶלֶּה הַזֶּה: (ג) פִּיר מְגִידִים בְּבִית יוֹסֵף, וְלֹא תִקְשֶׁה מִלְּשׁוֹן הַטּוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמִצְוַת יוֹם טוֹב בְּהִלְכּוֹת טוֹר הַזֶּה אוֹת רִי: (ד) מִגֵּן אֲבָרְתָּם בְּסִימָן לֵב סִיעִף קָטָן לֵג: (ה) בֵּית יוֹסֵף: (ו) פְּשׁוּטָה נִלְמַד מִצְוַת קְרִי"ש וְצִירֵף מִמֶּה, וְכֵן פֶּסֶד בְּסִפֵּר לְזֹדֵר אֲמַת שְׁאֵם רִגְלָה תִּהְיֶה הוּא כְּמוֹ מִי"ן פְּשׁוּטָה פְּסוּל: (א) מִסִּימָן לֵב סִיעִף טוּ, עַנֵּן שֵׁם: (ב) טוֹר בְּסִימָן זֶה: (ג) פִּיר מְגִידִים בְּעוֹרֹת נִא"ו: (ד) בֵּית יוֹסֵף: (ה) מִדְּרָכֵי מִשָּׁה וְכֵן צִירֵף לִיֹּמֶר שֵׁם, וְכֵן אֵימָה בְּדִרְכֵי מִשָּׁה תִּהְיֶה: (א) פְּשׁוּטָה, וְהִיָּה שְׂכַתֵּב בְּבִית יוֹסֵף בְּשֵׁם בְּרוּךְ שְׁאֵמֶר מִפְּנֵי הַטּוֹר, אֲפֻשֶׁר לְעַנֵּן שְׁלֵא יִשָּׂה לְצֵד אֲחֵד יוֹתֵר מִלְּצֵד חֲבִירוֹ, וְגַם כִּזֶּה אִם מִשָּׁה הִרְכָּה עַד שְׁעָרָהּ כִּי פְּסוּל, וְדַע עוֹד, דִּמָּה שְׂכַתֵּב בְּבִית יוֹסֵף עַל הַמְּרֻבֵּעַ מִפְּנֵי הַטּוֹר לְעַנֵּן הַרְבֵּעַ מִקָּל וְחִי"תִּין, אֲבָל לְעַנֵּן שְׁלֵא תִהְיֶה הָרֹאשׁ עַל יֵשׁ לִזֶּה מִקּוֹד מִן הַתְּלַמּוֹד, לְפִי פִּירֵשׁ בְּבִית יוֹסֵף שְׂכַתֵּב בְּשֵׁם הָרֹאשִׁים מִסִּימָן זֶה מִקּוֹד בְּדוֹר הַמַּחֲלִיל וְאֵין אֵבִי זֶל וְכוּ עַנֵּן שֵׁם, וְעַנֵּן לְקַטֵּן בְּטוֹף אוֹת חִי"ת: (א) לְבוּשֵׁי: (ב) שֵׁם: (ג) בֵּית יוֹסֵף: (ד) עַנֵּן בְּבִית יוֹסֵף וְפִשְׁטוֹ: (א) בְּרוּךְ שְׁאֵמֶר בְּאִי"ב הַאֲחִיזִין: (ב) בֵּית: (ג) חֲחִי"ת וְעִקְבָּא אֵיגֵר: (ד) מִגֵּן אֲבָרְתָּם בְּסִימָן לִי סִיעִף קָטָן ג: (ה) מִגֵּן אֲבָרְתָּם שֵׁם: (ו) דִּי אֲפֻרִים, וּבְאֵלֶּה הֵנָּה אוֹת חִי"ת מִקָּל דְּחִטּוּטֵרֵת אֵינָה צְרִיכָה לְהִיָּת מְשֻׁפֶּעַ כִּל כֵּךְ רַק קָצֵת שְׁפּוּטָה וְכִזֶּה מְגִידִים שְׂכַתֵּב אֲפֻרִין וְיִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לְחֵלֶק בְּדִחָה: (א) נִדְעַת בִּיהוּדָה בְּסִימָן עַד וְשְׁעִירֵי אֲפֻרִים בְּשֻׁעֵר הַלְזָרִד אֲמַת, וְחִלָּא כְּהַפִּיר מְגִידִים בְּאֵשֶׁל אֲבָרְתָּם שְׂמַעֲכַב כִּזֶּה, וְעַנֵּן בְּלִיטִי שֶׁר וְכִדְרָן הַחֲדָם בְּהִלְכּוֹת קְרִיאת הַתּוֹרָה שְׁחִילֵקֵן זֶם כֵּן עַל הַפִּיר מְגִידִים: (א) מִגֵּן אֲבָרְתָּם בְּסִיעִף קָטָן ג: (ב) מִן מִקָּה מְגִידִים בִּיהוּדָה כִּל עַנֵּן שֵׁם, וְאֵף שְׁרָאִי לִקְצֵת שְׂמַחֲמִירִין כִּזֶּה, מִקָּל מִקּוֹם יֵשׁ לְסִמָּן עַל זֶה בְּשִׁעַת דִּחָה, אֲחֵרִי שְׂשֻׁעִירֵי אֲפֻרִים וְלְזֹדֵר אֲמַת הַבִּיאָהוּ לְהֵלֶקֶה: (א) נִדְעַת בִּיהוּדָה וְשְׁעִירֵי אֲפֻרִים הַכִּל: (ב) פִּיר מְגִידִים בְּאֵשֶׁל אֲבָרְתָּם:

לְדַעַת הָאֲרִי"ל זִי"ל וְיִי"ן

לֹחַ עֲמֹר הַיּוֹמָה: שְׁכִי"ן טו אֵלּוּל חֲשֵׁב < יוֹם אַ אַב חֲשֵׁב < יוֹם בַּ כּו תַּמּוֹר חֲשֵׁב < יוֹם גַּ גַּ תַּמּוֹר חֲשֵׁב < יוֹם דַּ ט סִינן חֲשֵׁב

יִזְהָר (א) לְכַתַּחֲלָה שְׁתַּחֲמִית מְרֻבֵּעַת כְּדִלִית לֹא עֲגִלָּה כְּרִי"ש, וְאֵין צִירֵף לְעִשׂוֹת לָהּ עֵקֶב כְּמוֹ כִּדִּי, רַק (א) שְׁתַּחֲמִית אוֹת חֲדָה, וְתַנְקֵהָ שְׂכַתֵּבִיכָה לֹא תִהְיֶה סְמוּכָה לְגִגָּה, אֲלֵא יִהְיֶה בִּינֵיהֶם חֵלֶק כֵּל כֵּךְ בְּכִדִי (א) שְׁאֵדִם בִּינּוּי יִכְרִינוּ חִיטָּב מִעַל סִפֵּר הַזֶּה שְׁעַל גְּבִי הַכִּימָה כְּשִׁקּוּרָא כוּ, וְלֹא יִתְחַיֶּה מִגִּגָּה יוֹתֵר מִעִבֵּי חֵג, וְאִם נִגַּע בְּגִגָּה אֲפִילוּ נְגִיעָה דִּקָּה כְּחוֹט הַשְּׁעִירָה, פְּסוּלָה אֵף עַל פִּי שְׁתַּחֲמִית יוֹדֵעַ שְׁהוּא חִי"א, כְּדִלְעִיל בְּסִימָן לֵב סִיעִף יִהְיֶה וְכוּ, עַנֵּן שֵׁם, וְלֹא תִהְיֶה הַנְּקֻדָּה נִגַּד אֲמָצֵעַ חֵג, אֲלֵא נִגַּד סוּפָה כֵּצֵד שְׂמָלָל, וְאִם עֲשֶׂה בְּאֻמָּצֵעַ פְּסוּלָה וְצִירֵף לְתַנְקָה, וְחִינּוּ לְגִירָה וְלִהְעִמִּידָה כְּסוּפָה, וְאִם כָּתַב הַתְּכּוֹת שְׁאֵחֵר זֶה וְאֵין יָכוֹל לְתַקֵּן מִשׁוּם שְׁלֵא בְּסִדְרָן, (א) יִגְרֵר חֵג שְׁהִיא שְׁעַל לְרִגְלָה, וּבְמִקּוֹם שְׁאֵם תַּקֵּן זֶה אֵינּוּ יָכוֹל לְעִשׂוֹת, כְּגוֹן שְׁתַּחֲמִית בְּאֻמָּצֵעַ הַתְּכּוֹת וְאִם יִגְרֵר חֵג יִהְיֶה כְּשִׁמִּי תְּכּוֹת, אֵין יֵשׁ לְהַכְשִׁיר (א) כְּלֹא תַּקֵּן וְיִי שֵׁם הַרְכָּה מְהֻרָּשׁוֹתִים שְׂשׁוּכְרִים שְׁתַּמּוּנָה חִי"א כֵּךְ, עַנֵּן בְּחִדְחִי"ת הַרְכָּבָא עַל שְׂכַת קָנ וּבְחִדְחִי"ת הַרְכָּבָא שֵׁם, וּבְכִרְשָׁבִיא הַרְכָּס מְחֻרָּשׁ עַל מִנְחוֹת חֵף כֵּט, וְכִרְשִׁין פְּסֵקֶר הַבּוֹנָה, וּבְחִדְחִי"ת מְאִירִי, וּבְחִדְחִי"ת הַרְשִׁין הַרְכָּס מְחֻרָּשׁ עַל שְׂכַת פֶּקֶר הַבּוֹנָה, שֵׁם מוֹכֵחַ לְהִירָא מְרֻעָתָם שְׁתַּמּוּנָה חִי"א כֵּךְ, וְעַתָּה כְּבָאֵר אֵיכּוֹת הַנְּקֻדָּה, הַנְּקֻדָּה תִּהְיֶה לְכַתַּחֲלָה דִּקָּה לְמַעְלָה וְעֵבֶה קָצֵת לְמִשָּׁה, כְּעִין יוֹד־וְהִיָּה לְכַתַּחֲלָה עֲקָמָה קָצֵת לְמִשָּׁה, וְלִצֵּד יִמִּין לֹא לְצֵד שְׂמָלָל, פֶּן תִּדְמֶה לְחִי"ת, וְאֲרִיף הַנְּקֻדָּה לֹא יִפְחוֹת גַּם כֵּן מִאֲרִיף יוֹד־עַם עַנֵּן תַּחְתּוֹתֵן שְׁכַתֵּב, עַנֵּן שֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה, וְצִירֵף לְחִי"תִּין הַסּוּפִרִים, שְׂכַתֵּבִילִין כִּזֶּה מִאֵד, וְנִרְאֶה לִי הָעַל כֵּל פְּנִים תַּקֵּן מִהְיֶה כִּזֶּה אֲפִילוּ בְּתַפְסִילִן וּמוֹדוֹת אִם הַתִּינוּק קוֹרָא לְחִי"א, וְאֵין כִּזֶּה מִשׁוּם שְׁלֵא בְּסִדְרָן, דִּמָּה דִּמָּה שְׁחֵקֶל הַפִּיר מְגִידִים לְתַקֵּן כִּי"ף פְּשׁוּטָה אִם עֲשֵׂאוּ מְרֻבֵּעַ, לְהוֹסִיף חִי"ו עֲלִיו, עַנֵּן שֵׁם, הַפִּיר מְגִידִים בְּסִימָן לֵב סִיעִף קָטָן לֵג מִסְתַּפֵּק אִם צִירֵף לְהִיָּת הַנְּקֻדָּה כְּסוּפָה שְׁעוֹר דְּקָא לְיִרְךָ יִמִּין, אוֹ אֲפִילוּ אִם נִשְׁלַמָּה בְּאֻמָּצֵעַ הַזֶּה שְׁפִיר דְּמִי, רַק שְׁתַּחֲמִית כִּי שְׁעוֹרָה חִינּוּ כְּמִלָּא יוֹד־וְכִנָּל, וְעַנֵּן בְּתַשְׁבּוּבוֹת כְּגוֹן עוֹלָם בְּסִימָן נִדִּי, וְעַל כֵּל פְּנִים נִרְאֶה חֹשׁ לְהֵלֶק עַל יָדִי קְרִיאת הַתִּינוּק, וְעַנֵּן לְקַטֵּן בְּדוֹר רִי"ש שְׁעִשְׂהוּ קָצֵר כְּרִי"ו:

עוֹרֹת אוֹת נִא"ו

אוֹת נִא"ו צִירֵף לְהִיָּת (א) רֹאשָׁהּ קָצֵר לֹא יוֹתֵר מִעִבֵּי קְלָמוּס, כְּדִי שְׁלֵא תִדְמֶה לְיוֹד־הַיּוֹת, וְרִגְלָהּ אֲרֻךְ כְּעִבֵּי שְׁנֵי קְלָמוּסִים, כְּדִי שְׁלֵא תִדְמֶה לְיוֹד־הַיּוֹת, וְלֹא יַעֲשֶׂה (א) אֲרֻךְ יוֹתֵר מִדִּמָּה, פֶּן תִּדְמֶה לְתִינוּק לְגוֹי"ן פְּשׁוּטָה, וּמִשְׁמַע זֶה אִם כֵּן טוֹב שְׁתַּחֲמִית רֹאשָׁה עֲגִלָּה לְצֵד יִמִּין, שְׁלֵא תִדְמֶה לְיוֹי"ן, וְאֵף עַל פִּי שְׁרֹאשׁ הַזִּי"ן עוֹבֵר מִשְׁנֵי צִדְדֵי, מִכָּל מִקּוֹם יֵשׁ לְחֹשׁ שְׂמָא תִינוּק וְלֹא תִכִּים לֹא טוֹפֵשׁ יִקְרָאנָה זִי"ן וְתַפְסֵל, וּפְנִיָּה יִהְיֶה שְׁעַל וְלֹא בְּאֵלְכִסּוֹן, וְרִגְלָהּ תִּהְיֶה פְּשׁוּטָה תַּחְתִּית כְּשֻׁרָה, לֹא שְׂבִיבָה בְּאֻמָּצֵעַ, גַּם טוֹב שְׂעִיבָה תַּתְּמַעַט וְהוֹלֵךְ מַעֲט מַעֲט עַד שְׁתַּחֲמִית תִּהְיֶה לְמִשָּׁה, אִם רִגְלָהּ תִּהְיֶה חֲחִי"ת, אִם אֵין כוּ רַק כְּמִלָּא יוֹד־הַיּוֹת, פְּסוּל, וְאִם מַעֲט יוֹתֵר, צִירֵף לְהִרָאוֹת (א) לְתִינוּק, וְהוּא חֲחִי"ת אִם רֹאשׁ הָרִאשִׁי רַחֵב וְנִדְמָה קָצֵת לְרִי"ש, אִם כָּתַב כְּדִלִית בְּמִקּוֹם נִא"ו, צִירֵף לְגִיר כֵּל חֵג, (א) וְרֹאשָׁהּ דְּכַעֵי נִמִּי לְגִיר כֵּל הַזֶּה, וְדוּמָה לְדִלִית שְׂכַתֵּב בְּמִקּוֹם רִי"ש שְׁעִירֵף לְמַחֵק כֵּל, וְכִנָּל בְּסִימָן לֵב סִיעִף יִת:

כ"ף כפופה, שאין חלוק בין פשוטה לכפופה רק שזה פשוטה וזה כפופה, כי יש מחמירין ופוסלין בזה אפילו דיעבד [הט"ו] ביוזרה דעה סימן רעג, עין שם, שקרא לאותם הסופרים בורים ושהספר תורה פסול בזה. וכן כל הפשוטות צריכות להיות לבתחלה כפלים מן הגג, משמע זה. ודיעבד אם נמצא בספר תורה שהמשוף הגג של כ' עד שגראה כר"ש, אם באפשרו (א) להאריך הרגל למטה יאריך, ואם לאו יתחק הכל (א) ויתכבנו מחדש. ויש מקלין (א) דדי בגריות הרגל או הגג, אבל לגור קצת מן הגג עד שיעמידנו על תמונת כ"ף לא מהני, דהיינו לה חק תוכות. גם צריך הסופר להאריך יעשה לכ"ף פשוטה וזית למעלה, אלא תהיה גגלה כמו ר"ש, שאם בוספין אותה תעשה כ"ף כפופה. ואם עשה לה וזית למעלה כמו ד', (א) פסולה, ודינה שצריך לגור בלה ולכתבה מחדש, או (א) שיוסיף עליה וזית לעשותה גגלה. ונעצה זו דהוספת וזית מהני אפילו בתפלין ומוזוות, ולא מקרי שלא כסדרן, דקדם התקון נמי צורת כ"ף פשוטה עליה, ובמבאר לעיל בסימן לב סעיף כה. אך אם נמצא בן בספר תורה בשם הקריאה אין להוציא אתה, כי יש מכשירין בזה ועין ספרי גזרים בסימן קמג וברך החיים קהלות קריאת התורה דהיכא יאציא מחלוקת בין הפוסקים אין להוציא אתה. כל אותיות הכפולים בא"ב, (א) כותב את הראשונים בתחלת התבה ובאמצעה ותחתונים בסוף, ואם שנה פסול:

צורת אות למ"ד

אות למ"ד צריך להיות צווארה (א) ארך כזו, וראשה של הצוואר יהיה גגל לצד ימין למעלה, ולצד שמאל וזית לראשה כמו שהוא ראש הא"ו, כי תמונת הלמ"ד היא כמו כ"ף כפופה ועליה וא"ו. ומהאי טעמא הוזהר ירכה גגלה מאחורית לצד ימין ובכפופה היטב לפניה (א) כצורת כ"ף כפופה. אך אם צריך להמשיך הקו מתחתון של הכ"ף שיהיה שנה עם הקו העליון, יש דעות בזה בין הפוסקים, ויש אומרים דצריך ורכ"ב סימן פט ותורת חיים פרק חלק, ויש אומרים דאדרבה, דלא ימשיכו רק מעט וספר קהלת יעקב בספרו בהשוות, עין שם שכתב שגם שמע בן קשם הרא"א ונחגזו הסופרים בדעה זו, ועין במבאר חלקה. והצד שמאל, מקום חבור כ"ף עם וא"ו יהיה בזית ולא בעגול. ויהא (א) חבור הכו"א אל הכ"ף בדקות, כי תמונתו כתמונת וא"ו שעכ"ז מתמעט והולך בסופו וכן"ל כזו"א. וכתב הראש והצוואר כפוף (א) מעט על פניה, ושל ראש הצוואר צריך להיות שני תגין, (א) מימין גדול ומשמאל קטן. (א) וכל זה לבתחלה, לכך אם עשה צוואר הלמ"ד כעין יו"ד, יש פוסקים שפוסלין בזה אפילו דיעבד ועין בהשגות אור ושראל ותמצא שם דעות בזה ועין

באר הלקה

ונכשרה במה דמשלימה על ידי כתיבה, זה אינו רק לרבנו תם דהקדץ מעכב, אבל לרש"י דכשר בלא עקץ שמאלי נעשה האות על ידי גרידה לבד, ודלמא הלקה ברש"י, דהלא הינא דרבנו תם לא בירא כל כך להפוסקים ועין בגורע ביהודה סהריא טעמא פסיון קרי דפשוט דיעבד בלא עקץ שמאלי, ורק להתמיר צריך לחוש לדבריו ולא להקל. ואין לומר דהקדץ ולא גריות כתי"ת קטנה משל רק דמסקא להו כתי"ת קטנה ותינוק קוראה ליו"ד, אם כן ויעיל זה לבד בלי גריות, כדפסק הטור בכל אות שיש ספק, ואמאי כתבו דלא מהני קריאת התינוק (וצריך לעין בגוף המשנה). על כן הנכון בדעת חז"ל אומרים המוכא בפנים: **כ** * אם התינוק וכו' אפשו וכו'. מה שכתבתי בלשון אפשו, אך דבכ"ף פשוטה כתב הפרי מגדים, דין זה של לחלק, דשם אריכות מוכיח על צורתו מה שאין כן בזה, ואף על פי כן נראה לעניות דעתי להקל בשעת הדחק, ודלא לפי לשון הרא"ם המוכא בבית יוסף באת גו"ן שכתב דכל הכפופות צריכות להיות גגלות למטה וכו', משמע דכל בזה נמי כ"ף כפופה, ואם כן משמע דעקר ההכר הוא על ידי גגולה שלמטה, וכן משמע מלשון הדרכי משה המוכא באת ז' בסופו, ובפרט שכתב בבית יוסף באת פי דבכתבה אשוורת נהגו לבתחלה לעשות לכ"ף וזית למעלה, אם כן איך נאמר דלדין אפלו הניק קוראה לאות לא ויעיל בזה תקון משום דאין לה עקר צורתה. ועוד נראה לי ראיה לזה דעקר ההכר תליא בלמטה, מרבנו ירחם שפירש על הא דאיתא שכתב שלא יכתב ביה"ז כפיו, הינו שיהיה הסופר בעקץ שצוואר הסופר הבי"ת למטה לצד ימין שלא יראה כ"ף, אם כן ממילא נמי פשוט דצריך לפרש כפיו ביה"ז נמי כי האי גוני אצד מטה. וכל דברי רבנו ירחם איתא ברא"ש בהלכות קטנות עין שם, אלא שהוא באר לנו דקאי אצד מטה, ועל כל פנים על ידי תינוק ובהוספת וזית יש להקל: ***** אם האריך גגה וכו'. הוא לשון הדור החיים בהלכות קריאת התורה, ולא הוזכר כלל שעור דכפלים משום דסבירא לה דגם בכ"ף הוא רק למצוה ולזה עין שם בירי משה, ועין ספרי דאכל אותיות אטור דהוא רק למסלח, וכן מוכח בלבוש בסימן לו, ועין בתדחשי ר' עקיבא איגר בסימן לב סעיף כה, דהלא כהט"ו ביוזרה דעה בסימן רעג ודלערי אפרים שחתיוק בדבריו להתמיר בלא היה כפלים ברגל מן הגג אפילו דיעבד. ודברי הדגול מרבקה בסימן לב סעיף קטן כו במגן אברהם, שהחמיר גם כן בזה אפילו דיעבד מחמת דמוכח בן בבית יוסף בסימן לו, נפלאים ממני, דהמעין שם באת ד' בא"ב שני יראה להדיא דלא הוזכר פסול רק באם האריך גגה יותר מרגלה, אבל בזה לא כתב רק דצריך להיות כפלים, והנחה למצוה. אחר כך מצאנו בספר ברכת חסידים להגאון בעל המכנה סדר הגט שכתבן הענין, שכתב גם כן בהקדמתו דהחמיר רק באם האריך גגה יותר מרגלה אבל לא במחצה על מחצה, עין שם, אם כן משמע דכל שכן דכפלים לא הוזכר רק למצוה: ***** ונהגו הסופרים בדעה זו. ועין גם כן בספר מגדים שכתב, דמה שאמרו בירכו של ח"א הימני אם יש בן כפול אות קטנה וזהו הו"ד כשר, נראה לי דהוא הינו לשאר אותיות כגון דל"ת למ"ד וכו' אם נגזר מידן הימני כיו"ד די ככך, ונראה לי שכל"מ בנהגו לענין קו התחתון הזה, שאפילו אם לא המשיכו מלמטה רק כיו"ד די, דאין לומר שכתבו להקל אפילו בקו העגלה האמצעי שמצד ימין, אם כן אין בו תמונת למ"ד כלל:

לעין כל, אנו יכול לגרר אפלו בשם באפן שלא ישאר רק גוף הנקדה, ואחר כך יוסיף עליו מלמעלה למטה ותשובת חתם סופר סימן רסט. על כן יש להזהר מאד במה שכתב הדורף שאמר דיעשה הקוצות קטנים ודקים שלא יקלקל הו"ד, עין שם, כי אם יהיה תג גדול למעלה יהיה נראה כלמ"ד קטן, ואם יאריך העקץ שלמטה יהיה נראה כתי"ת. ובעונותינו הרבים, יש מהסופרים שאינם גוהרין בזה כלל, או מוסיפין כנ"ל, או גורעין, שאינם עושין כלל עקץ לצד שמאלי, ובאמת רב הפוסקים פסקו ברבנו תם דעקץ שמאלי מעכב כמו רגל ימיני, אך ויש חלוק ביניהם בדיעבד לענין תקון, דבשלמאלו מועיל תקון אפילו בתפלין ומוזוות ולא היה שלא כסדרן, אבל לא בימינו, וכן שנתבאר בסימן לב. וכבר צוה הפרי מגדים בזמנו על זה. על כן יש להזהר מאד שלא לחסרם וגם שלא להוסיף עליהם, כי העקץ השמאלי לא יהיה רק כמין נקדה או מעט יותר ויצא מגוף הו"ד, כדמוכח בספר התרומה:

צורת אות כ"ף

אות כ"ף כפופה יכתבנה (א) גגלה מאחורית, שלא תדמה לכיו"ת. וזהו גגלה מאחורית משני הצדדים, וכללה שבפנים יהיה (א) לכל הפחות כעבי קלמס. ופניה יהיה למעלה ולמטה שרין. גם צריך להאריך (א) שלא לקצרנה ברחבה, כדי שלא תראה כו"ן כפופה לתינוק ולא חכים ולא טפש. ועין בבית יוסף בא"ב שני אות וא"ו. ואם (א) עשה לה וזית מאחורית למעלה או למטה, פסולה. (א) ויש מקלין בשל לה וזית מלמעלה, כיון שהיא גגלה למטה, וכן שיהא מלתא דאורייתא צריך להתמיר בדעה הראשונה דפסולה. ולא יועיל לה תקון על ידי גרידה, דהיינו חק תוכות, אלא (א) יוסיף עליה וזית לעשותה גגל אם לא כתב עדין יותר, כדי דלא יהיה שלא כסדרן. ואפשר דבזה שיש לה וזית מלמעלה ועגלה מלמטה, "אם התינוק קוראה בהלכותה, צורתה עליה מקרי וכולל לתקנה בתקון הגל"א אף שכתב יותר, ואין בזה משום שלא כסדרן, ובגל"א בסימן לב סעיף כה:

צורת אות כ"ף פשוטה

אות כ"ף פשוטה רגלה ארך וגגה קצר, (א) שלא תדמה לר"ש. ואף על פי כן לא יקצר גגה יותר מדאי, שלא תראה (א) ככ"ו ארך או כנו"ן פשוטה לתינוק ותפסל. ולכן לא ימשך אותה בסוף השיטה לעשותה ארכה כלל. ואף על גב דכל אותיות אין למשכן, זה למצוה, אבל בדיעבד לא פסול, אבל בכ"ף פשוטה "אם האריך גגה עד שגראה כר"ש, פסול, ואם ספק מראין לתינוק ולא חכים ולא טפש. ומאד צריך הסופר להזהר על כל פנים לבתחלה שיהיה הירך (א) כפלים מן גג, כדי שאם בוספין אותה תוכל להיות

שער הציון

כ (ה) בית יוסף: (ג) בורף שאמר: (א) פשוט: (ד) פרי מגדים: (ס) עין בעבודת חיים: (ו) לעיל בסימן לב כט"ו סימן טו: **ך** (ה) בית יוסף: (ג) משה דהבאחי לעיל באת ז' בשם הדין אמת עין שם: (א) טור דרך חסידים בהלכות קריאת התורה, וצ"ע בהאר"ה: (ד) בית יוסף: (ס) מגן אברהם בסימן לב סעיף קטן כו: (ו) שער אפרים בשער ה: (ה) מגן אברהם וצ"ע שם ביד אפרים: (ה) בית יוסף בשם הר"א: (ט) פרי מגדים: (ז) סוף פרק ב דפסקת ספרים דהכא לדעת בסימן לב סעיף יח במבאר הגד"א: **ל** (ה) בית יוסף: (ג) בית יוסף: (א) בית יוסף בשם הר"א: (ד) בית יוסף בשם המנהיג: (ס) שם בבית יוסף: (ו) עבודת חיים ופשוט:

בספר צבורת היום ובספר לך אמת, על בן צירף הסופר לעזר בן מאר.
וזה לשון חברך שאמר, לאפוקי מכל הסופרים בורים שמקצרים הצואר של
הלמד"ו ועושים על הלמד"ד כמין ויד ממתת בורים עושים וזה בן שיטה
לשיטה כמלא שיטה וכו', וכן הרוקח כתב הלמד"ו שיש לכתב על הלמד"ד
כמו ואלו ראוי כמו וכו', וכן מצאתי בתנ"ה מפורט גט פשוט וכו', וכן כתב
רבנו שמחה בשם החסיד וז"ל, עין שם. עוד ראיתי סופרים בורים, שש"שטועין
וכחובין קרי"ה במקום למ"ד עושין צואר תחלה על ראשו שיהיה למ"ד, ואחר
כך משתבש הדיו גוררין הרגל, וזהו חדין שטועין וכחובין למ"ד במקום
קרי"ה, וגמורין רגל הקרי"ה ואחר כך גוררין הצואר, וזה פסול גמור, כמו ר'
במקום ד' שנתבאר לעיל בצורת ד'. למ"ד שנמצא על גבו רק כעין קו פשוט
כזה ל ולא ראוי, יש להקשיר בשעת הדחק, והנה אם נמצא כן בשכתב אין
צריך להוציא אותה, ובהל יתקן, ומהפליין אין לו אותרים נתיחם בלא
ברכה וספר תהיהם וספת הספר:

צורת אות מ"ם פתחה **בי**
 אות מ"ם פתחה תמונה קצת (א) כמו כ"ף וא"ו ע"כ היתה למעלה לצד
 ימין מעלה, אבל למטה היתה לה זיזת וכלא עקב. והנה
 היתה למעלה שמה וא"ל עגל, ר"ל לצד ימין היתה עגל. גם היתה גגה ארוך עד
 כנגד מולכבה התחתון, (ובל זה למעלה. והתרטום שעצד שמאל ידור
 לדבק אותו לגגו, ויהיה למעלה כמעט משופד בשורה עם הגג, רק מ"י שהיה
 ביניהם לצד מעלה כמו פגם קטן. (א) תמונת התרטום היתה כמו וא"ו עומדת,
 משם קצת באלכסון רחבה, "רואיע עד כנגד מולכב התחתון ועד בכלל,
 ומבאר ידור שלא ידע כל. ומכל מקום לא היה בביניהם הפסק גדול למעלה,
 וכבר שלא היה על יד זה והא"ו הרבה באלכסון. ואם לא הדביק התרטום
 למעלה לגגו ונראה ככ"ף וא"ו, פסול, ואין מועיל לו תקון בתפלין ומזוזות
 אם כתב אחריה, דהר שלא כסדרו, וידעליל בסימן לב סעיף כה, עין שם
 במשנה ברורה. ותוא הדין אם הדביק התרטום למטה במקום פתיחתו להמים
 דפסול, ומבאר דינו לעיל בסימן לב סעיף יא לענין תקון אם לא כתב עדין
 אחריה בתפלין ומזוזות:

עוֹרֵת אוֹת מִ"ם סְתוּמָה **מ**
 אוֹת מִ"ם סְתוּמָה תְּהִי (ל) כִּתְתִּילָה עֲגִלָּה לְמַעַלָּה לְצַד יְמִין וְלִמְשָׁה יְהִי
 לָהּ וְזֶה לְיָמִין וְלִשְׂמָאל, שֶׁלֹּא תִהְיֶה נִרְאִיתָ כְּסֻמֶּךְ. (ט) וְאִם
 לֹא עָשָׂה כֵן וְהִתְנַחֵץ קִרְאָה כְּסֻמֶּךְ, פְּסוּלָה. וְהוֹדִיעַ מִגִּדִּים כִּתְבֵּי שְׁשׁוֹב יוֹתֵר

פאנור הלכה

כמו * כ"ף וא"ו. הכל כתבתי על פי המבאר בבית יוסף וכל הפוסקים והאהרונים ולאפוקי מהפירוש מגדים שכתב התמנהגות הוא כמו גרין וא"ו, כי אין מקור לזה. ואפשר שטעמו מפע"י שכתב המחבר, יגדל התרטום עד שיתקשר שם בצורת גרין, כפופה, וגם ה"א אינו רפה, ואפשר וא"ו ולא א"ו, שהמחבר דינני תבנית האותיות לא דרקה לכתב ר"ת שהוא להתחיל א"ו, כיצון ואפילו גרין וא"ו כשר לכלי עלמא, או חפסם שם לפי מנהג הספרדים שאין ממשיכין הן לשמיעלה עד כגד מושבם התחתון, כמו שכתב בספר לילד אמת, אם כן הוא דומה לגרין וא"ו, וזהו מה שכתב שם בספר לילד אמת הילדיהו הים דומה לש"ת, ובטע"ת כבר ידע' מה שכתב הרבנו הגאון הדומה לגרין וא"ו, וכמו שכתב בבית יוסף באת גרין, אבל לפי

מה שאנו נרגזין, וי' בגדרה עד שישאר בצורת כ"ה, חרע, דכלכלש וכן כ'
כ"ף כפופה, ומה שכתב שם בכו"ז כי ה"מס הוא כב' כתיבות בגו"ן וא"
ובדעבדב אם לא הגיע עד למטה ותניקו קראו למ"ס, צרד עיון, דאפשר
אם המשיכה כל כך עד שהתנוק לא הכיר להאזל על ידי זה לעניות דעת
אפלו אם תמצו לומר דבה"א באפו זה כן כשר, שם שאני דעקר חמנו
אחד מתוכי מן המדבר הפכצוריו זה מהא דאמרין בשבט
ותקא כנחלות מימנו ובבית יוסף פאוז זה קאי זה על אות ט' דנתקבו לכתב
שכתבו ימין ונעשה גו"ן וי"ן, ואם איתא דלעכותא הוא אפלו בדעבד, דאי
מסתמא עשהו כשאר טו"ת שאני ממשיכין צאור הגו"ן כי אם מצדו ואלו
דמסיק, דהדעי ויזני וכו', וכן צאור אנו מכרתין לומר דהתקרא זו מיד
דצרכיה להיות גו"ן שכה בלא יו"ן, וגם כפוף מעט לתוכה, כמו דמסקין
מאמצע ראשו כמו נמו"ן משל ר"א כשאר טו"ת, ולכתיב תיב אם משום נמו
בפנים דמהי תקון אפלו כתפלין ומזוזות, דלא שיע' בזה חק תוכות ביו"ן
מקרי, דהכל מרגלין בגו"ן בזה, ואמינא לה מהא דכתב הפרי מגדים בא
להו דאין תחלק בין הפשוטה להכפופה אפלו בדעבד, מרזו דמהי חוס'
דבזוהרה עליה מקרי, דהכל מרגלין בכפיו"ן כאלו, אם כן פשוט דהכי נמי
באבכת לה וחסר הוא תכא מתס, דלש מה שכתב'ן כפופה צרכיה להיות
ואם כן להפוסקים דסבירא להו אפלו בכ"ף פשוטה שעשאו מרבע של

בסימן לב סעיף כה, ענין שם. ואם לא עשה הנקדה רק קו שנה, ענין לעיל סוף אות אל"ף:

צורת אות פ"א פשוטה ה

אות פ"א פשוטה (א) צריך לעשותה (א) לכתחלה בנזית מעלה, כמו שכתבנוהא וזוהי משנה תחתיה בעמידה (א) קצת (דאם ממשיכה הרבה באלכסון לא יהיה יכול להסמיק אות אחר אצל ענין אם יתפוס). ובה תהיה נזית עומדת (א) בשנה נוגעת בירכה (א) למטה מחצה, ונעשה על ראש הנזית שלשה תימן. ענין לעיל בסוף אות א' לענין אם נגעו הראשין יותר ממקום דבוקם. ומאד יזהר שלא יגעו הראשנים זה בזה, ובדיעבד אם נגעו זה בזה כחוט השנהאם אה מהני גזירה, ענין לקמן בסוף אות ש"ן מה שכתבנו שם:

צורת אות פ"א כפופה ב

אות פ"א כפופה (א) צריך להיות לה (א) לכתחלה למעלה בצד זמין וזית מבפנים, וגם מבחוץ תהיה בנזית קטן. ותהיה משוכה קצת לאחוריה (א) שתהיה עגלה מבחוץ, וכן למטה תהיה עגלה מבחוץ, וכמו כל הכפופות שצריך להיות עגלה למטה לכתחלה, אבל (א) מבפנים תהיה לה וזית, כדי שיהיה בלבן שבפנים צורת ב"ת. ותהיה רחבה קלמוס וחצי, כדי לתלות בה הנקדה שבפנים שלא תגע בהאות גופה והג"ה ולא קמה שנהגו אותה סופרים לעשות עקב מבחוץ בצדה כזה **ב** ואומרים שנה להטיב הכרית לכן מבפנים, כי הוא ממש אות שבה, ובאמת צריך להיות עגל מבחוץ כמו שכתבנו, ורק מבפנים צריך להיות ב"ת לכן. ומה שנהגו פן, מפני שאינם יודעים להקנה לעשות להם הקלמוס באלכסון ולהמשיכה מעט לאחוריה הקלמוס בפנים, שעל זה נעשה לה וזית בפנים, מבאר בבית יוסף, על פן יצא להם הטעות לעשות עקב מבחוץ. גם כמה שנהגו לכתב משוכה מסוף גגה מעט, והנקדה עושים בנזית ולא עגלה, הם מקלקלים הנז"ו לגמרי, עד פאן לשון ספר בתיבה תמה בקצור לענינגו. ובאמת מי שאינו יודע לעשות כמו שכתב התיבה תמה, יותר טוב לעשות ב"ת מבפנים בלא עקב רק בנזית לבר, כמה שיעשה פ"א שבה מבחוץ, כי אפילו בתמונת הכרית גופא העקב לא לעפובא הוא קלל, וכל שכן פנה שלא קצר עקב קלל בקרוב שאמר, בודאי לא נכון הוא לעשות על ידי זה הפ"א שבה, עד פאן הג"ה. ויהיה לה (א) עקב על פניה לצד שמאל ויורד למטה אל הנקדה שבתוכה, ותהיה הנקדה תלויה בה, כי הנקדה ומשך עקבה יהיה בתמונת וא"ו כשיהפך הפ"א. ומהאי טעמא תהיה הנקדה למטה לצד שמאל עגלה בתמונת ראש הנז"ו. ולא תגע הנקדה בשום מקום מבפנים, ואם נגעו (א) פסולה. גם יזהר בהנקדה (א) שלא תהיה הפוכה לצד חוץ, דאי לאו הכי צריך ענין אפילו דיעבד. ואם לא תלה הנקדה (א) בהעקב שעל פני הפ"א, והרחקה מקצה הגג לבפנים, יש להסתפק בו, ודינו כמו בה' שתלה רגל שמאלו באמצע הגג ובנז"ל באות ה"א. ואם לא נגעו הנקדה בגגה ותינוק קראה פ"א, יש לתקן, ותקון מועיל אפילו בתפלין ומזוזות, ובנז"ל

צורת אות צד"י כפופה וי"ד על גבה. הראש הראשון שפנימין שהוא כעין וי"ד (א) יהיה פניה (א) נוטה קצת כלפי מעלה. ודבוק רגל הי"ד דבוק טוב בצואר הצד"י. ומאד יזהר להדביק באמצע הצואר ולא למטה, שלא תדמה לעי"ן. וראשה השני תהיה כמין וי"ן, נוטה לכהן ולכהן כי אין להמשיך הצואר מקצה הראש כי אם מאמצעו, (א) כמו בנז"ן לעיל. והצואר יהיה קצת עב וקצת ומשה לצד זמין, כדי להסמיק אות אצל ראשה. ומשכבה תחתון (א) יהיה משוך לכתחלה לצד שמאלה היטב יותר מן שני הראשים, ותהיה לכתחלה עגלה למטה בצד זמין כמו כל הכפופות. ושלשה תימן על ראש השמאלי. ואם לא נגע הי"ד בהנז"ן, ענין בסימן לב סעיף כה. ואם הראשים נוגעים יותר ממקום דבוקם, ודינו שאין נזיק הראש אלא קו שנה, ענין לעיל בסוף אות א'. ויזהר מאד (א) שלא יגעו הראשנים זה בזה, ובדיעבד, ענין בסוף אות ש"ן מה שכתבנו שם:

צורת אות צד"י פשוטה ז

אות צד"י פשוטה (א) יהיה ראשית כמו בשל כפופה, ויהי מרובת גם פן מיו"ד ונז"ן, ואף מנז"ן פשוטה, על פן גופה פשוט כמו אות נז"ן פשוטה. ונעשה ארבה, שתדך למטה מדבוק הראשנים לכתחלה בכדי שיהיה ראוי לעשות צד"י כפופה. ובדיעבד, פסק הפ"ר מגדים, שאם הוסיף ממקום דבוק הי"ד לנז"ן רק כמלא וי"ד, כשר, אבל אם לא נשאר כמלא וי"ד, צריך עיון. אם נגעו הראשנים יותר ממקום דבוקם, או שנגעו זה בזה, או שנגעו בין הי"ד להנז"ן, דינו כמו בכפופה ובנז"ל:

צורת אות קו"ף ב

אות קו"ף יהיה (א) גגה שנה, ונה קטן צריך לומר על גגה בצד שמאל על פניה לכתחלה, ונעשה חקוץ דק, כדי שלא יקלל בזה תמונת

שער הציון

(א) ענין באות מ"ם שתוקם בשער הציון אות קטן ד: **ע** (א) בית יוסף: (ב) דאם דקר שנה פסול אפילו בדיעבד: (ג) פשוט: (ד) דאם לגמרי בעמידה, אינה תמונת ענין קראוי, וצריך ענין אפילו לענין דיעבד, וענין ברין פרק הנוטה: (ה) לכתחלה, וקראה לי שנים עקר תמונת ראשה שהיא כזוין עובר למעלה משני הצדדים אינו מעכב בדיעבד, דקענין רק שהיא נקר הראש ולא יהיה קו שנה, ודמא דמה שהקל הפרי מגדים בדיעבד כמי בעדו השמאלי שהיא גם פן מנז"ן, ענין לעיל בסוף אות ט"ת: (ו) לכתחלה: **פ** (א) בלו בבית יוסף: (ב) הוא פשוט: (ג) גם זה רק לכתחלה: (ד) גם זה אינו מעכב בדיעבד, וכמו שמוכח מנז"ר ביהודה הנז"ל באות מ: (ה) גם זה לכתחלה: (ו) ברון שאמר בא"י הראשון והאחר: (ז) פרי מגדים בסוף הפתיחה ללי"ב: (ח) פרי מגדים: **צ** (א) בית יוסף: (ב) ענין בבית יוסף ופשוט: (ג) בית יוסף: **כ** (א) בית יוסף: (ב) בית יוסף: (ג) לכתחלה נראה לי: (ד) ומכל מקום נראה לי דאפילו הפרי מגדים דמסתפק בזה בגמ' כפופה, לענין דיעבד מודה בעד"י דלא מעכב בדיעבד, ולא בענין רק שהיא נקר הראש ולא יהיה קו שנה, ודמא דט"ת שנים שם תמונתו כ"ף וזין וחקל שם הפרי מגדים, ושאני גמ' ונז"ר בגמרא שתמונתו למעלה הוא כעין וי"ן, ענין לעיל בסוף אות ט"ת: (ד) כמו בגמ' כפופה לעיל. ובשלמא שם אפשר דהוא לעמבא מדי שלא תדמה לכ"ף כפופה או לבית"ה מה שאין פן קאן, ולכן כתבתי לכתחלה: (ה) ברון שאמר בד"י: **ץ** (א) הכל מבאר בפשיטות: **ק** (א) בית יוסף וכתחלה:

אם עשאו למטה גם פן עגלה, ויש לפסול אפילו בדיעבד משום זה, כיון דשניהן שם מ"ם עליהן, ובמ"ם שתוקם ודאי פסול, דהוי בכלל ממי"ן סמכיו"ן, אם פן הכי נמי בפתחתו, וצריך עיון לדניא. ותקון מהני בזה אפילו בתפלין ומזוזות, דכלא הכי גם פן ענין עקר צורתה עליה:

לדעת האר"י ז"ל: **ע ז ז**

והשאר אחרותם ולא כמקורו[ש]. אם יש הפסק באיזה מהראשונים, מבאר דינו לעיל בסימן לב סעיף כה. אם נגענו איזה מהראשונים יותר מפקוקם דבוקים, ודינו שאין נכר הראש אלא קו שזה, פסול, ואין תינוק מועיל בזה. אם נגענו (ו) הראשונים זה בזה אפילו כחוט השערה פסול, ולענין תקון, עין בספר משנת אברהם שכתב דרב הפוסקים סוברים דמהני בזה גרידה, ולא מקרי ולתנית צורתה על ידי זה, ורק החסרון הוא משום דאינו מקף גויל באותו מקום על ידי זה, ולכך מהני גרידה אחר כך. ולי נראה, אחר דיש גם כן הרבה מהפוסקים שמתמירין בזה, אין להקל רק בתפליין ומוזות אם כתב אחריו ולא מהני בהו שלא כסדרן, מה שאין כן בספר תורה צדק לבטל מציורת אות ולהשלימו:

צורת אות תי"ו

אות תי"ו יהיה (א) גגה עם רגל ימין (ב) כמו דל"ית, ורגל שמאלו, יש שעושין בתוך תי"ו קעין וא"ו הפוכה, ויש שעושין קעין דל"ית קטנה הפוכה, וכל מקום שהלכה דופפת בדרך הלך אחר המנהג. וכל זה לבתחלה. ורגל שמאל גייע למעלה, כי כל האותיות שלמות גוף אחד. ורגל ימין תהיה קצר, שאם יהיה ארוך, שפא תדמה לתינוק ולא תכיס ולא טפח לפ"א פשוטה. וימשיך לרגל בתוך תי"ו, כדי שיהיה סוף רגלה השמאלי כנגד סוף גגה, ולא בולט סוף רגל לחוץ, כדי שיהיה יוכל לתסמיך אליה אות אחרת מלמעלה למטה. גם לא יהיה הגג בולט להלאה מרגלה, וידיעבד (א) גגה עוברת להלאה מרגלה ורגל באמצע, דינה כמו שכתבאר לעיל באות ה"א. אם (ו) עשה רגל השמאלי קצר כד"ד קטנה הפוכה בתוך תי"ו, יש לומר שגשתנה כפ"א פשוטה ופסולה, ואפילו אם הגג רחב כפלים בדרך, דפ"א פשוטה אין שעור לרגלה, רק לפ"א פשוטה יש שעור לרגלה כפלים כגג, שלא תדמה לר"ש או דל"ית. אם עשה רגל תי"ו קו שזה ולא בולט סופו לחוץ, עין לעיל בסימן לב בסוף סעיף יח ובמשנה בורה שם סעיף קטן צא. אם רגל תימיני של תי"ו נפסק ואין בו רק כמלא יו"ד, כשר, כן כתב פרי מגדים בפתיחה כמה שכתב, וראה לי דהוא הדין לשאר אותיות וכו', עין שם. ופי' זה הוא הדין אם לבתחלה לא עשה רק כמלא יו"ד, כשר, כמו לענין ה"א. ועין בבאור הלכה בסימן לב לענין ה"א, שכתבנו שם דאם הראינו לתינוק ותינוק לא קראה לאות, צריך עיון בזה. כל אות שיש בה פסק שפא אין בה כשעור הראוי בענין שהיא פסולה, או שפא אין צורתה עליה בענין שהיא פסולה, מראין לתינוק שאינו לא תכיס ולא טפח, ואם יודע לקרואה כהלכתה כשרה ואין צורך תקון, אבל אם ידוע לנו שאין האות כהלכתה, אפילו אם תקלוקל הנה נעשה לאחר הכתיבה אין קריאת התינוק מועיל, כמו שכתבאר בסימן לב סעיף טו, ועין שם בסעיף כה באיזה דבר מועיל תקון. אם יש הפסק באותיות הפשוטות, כגון וא"ו ונו"ן פשוטה וכדומה שיש הפסק בארץ האות, וצריך להראות לתינוק, (ו) צריך לבטל לו מה שלמטה, וכל שכן אם נשאר רשם החלודה למטה, דכלי עקמא מודים דצריך לבטל, שהתינוק יטעה לצד זה ולהאות:

שער הציון

(3) כל הענין בבית יוסף: (א) פשוט: (7) מספר פתיחה תהיה ותינו עמו, דאי לא הכי לא מקרי תרגיל תלמוד, וכן משמע שבת (קג) [קד] ע"א בגמרא דיש הפסק בין תרגיל לגוף תי"ו: (6) כגון אברהם בסימן לו בשם הרמ"ע וכן כתב האליה רבה: (1) לעיל בסימן לב סעיף יח, עין שם ובבאור הלכה: (2) פרי מגדים באות ק בפתיחה: (3) כל הענין בבית יוסף: (3) טור ותינו זה למעלה באות ב עין שם: (2) בית יוסף בא"ב שליש: (4) כל הענין בבית יוסף: (2) ולתחלה: (1) בדרך שפאר בא"ב האחרון: (7) בדרך שפאר בדרך יב ע"ג: (6) פלו בבית יוסף ופרי מגדים: (3) ולתחלה, פן מוכח בדרך שפאר בא"ב הראשון: (2) פרי מגדים בפתיחה: (7) פרי מגדים: (5) מלעיל טימן לב סעיף טו:

לא כחד וקוצץ בנטיעות, רק כמו שכתבנו, עד כאן לשונו:

קצת בל"י מקף גויל מבעל פרי מגדים

אז אכלו העכברים ותולעת, כשר אפילו מבחוץ. ומיהו ודאי ידיעבד וקא כשר, הא כל מה שיש לתקן הנה כלבתחלה וצריך תקון. הלכך אם נגבב בצד אות וצב, הוא מגדר קצת עקב ויש לו הקף גויל, דאין שעור לעקבו. ודע עוד, דהתיון מועיל אפילו אם נגבב לבתחלה בלא הקף גויל, כגון ד' פשוטה בלי הקף, והוא הדין שאר אותיות בין בארץ או בעקב, אם תשאר צורת האות עליה מוחק וגורר, ולא הוי שלא כסדרן בזה:

הקוף ותינו שלא נראה על ידי זה כלמ"ד מצד אחד. ובספר מעשה רחם כתב דמשמע זה יעתיק הנה מקצה הגג, עין שם. "ורכה הימנית צריך להיות למטה (ו) כפוף היטב לצד רגל שמאל כמו צורת כ"ף כפופה, אך שחתה קצרה הרבה מן הגג. ורגל השמאלית תלחה בה ויהא כצורת גו"ן פשוטה, אך שקצרה מעט, ועל כן תהיה ראשה עב ומתמעט והולך כמו בנ"ן. ולא ירחקנו (ו) לבתחלה מן הגג יותר מעב הגג. ויש לבתחלה למשך רגל שמאל התלויה באלכסון קצת לצד ימין. ומאד יזהר שלא יגע הרגל להגג (ו) או לירכו שבצדו, ואף לא תהיה סמוך להגג לבתחלה, אלא תהא בינו לבין הגג חלק כל כך בכדי שאדם ביעוני (ו) יכירנו היטב מעל ספר תורה שעל גבי בימה כשהוא קורא בו. ולא יהיה הרגל נגד אמצע הגג אלא בסופו בצד שמאל. ואם נגע הרגל (ו) בגג, והוא הדין בירכו שבצדו, או שעשה הרגל באמצע הגג, (ו) הכל דינו כמו באות ה' וכמבאר שם לעיל באות ה"א. ואם ארץ הרגל השמאלי הוא רק כמו ד"ד מנגד מקום הכפיפה ולמטה, כשר בדיעבד וכן נראה לי פתת פרי מגדים כמה שכתב לענין קוף קרבו המתחיל קומא לו, נגבב רגל התי"ו וכו' קוף רי"ש וכו'. ומה שפס' אם נשאר מנהג התינוק משום אחריו נקט:

צורת אות רי"ש

אות רי"ש גגה שזה לבתחלה. ומאד יזהר (ו) שחתה עגלה ממש מאחורית, כדי שלא תדמה לדל"ית, ואם נראית בדל"ית, פסולה, (ו) ואם פסק, מראין לתינוק. וירכה תהיה קצר, כדי שלא תדמה לכ"ף פשוטה. ונגה ארץ בארץ ב', (ו) כדי שלא תדמה לא"ו, וידיעבד אם יש פסק, מראין לתינוק וכו". ואם עשה רגל הרי"ש קצר כמו יו"ד, די בזה בדיעבד, פרי מגדים, ועין לקמן בסוף אות תי"ו:

צורת אות ש"ן

אות ש"ן יש לה שלשה ראשים. (א) ראשה הראשון עם דרך הנמשך ממנו הוא קעין וא"ו, ופניה (ו) כלפי מעלה קצת, והראש השני יהיה קעין יו"ד, ופניה גם כן קצת כלפי מעלה, ועקב קטן עליה לבתחלה, והראש השלישי צריך לעשותו בתמונת וי"ן ושלשה תגין עליו. וכן כל אותיות שיע' טי"ו גי' ראשם השמאלי הוא בנ"ן. ויזהר שלא יגעו הראשים זו בזו. והראש השמאלי תהיה תחת לבתחלה ירכו ממש (ו) בעמידה, וימשיך אליו הדרך מן הראש הראשון בשפוע למטה עד מקום תדו, ודרך הראש השני גם כן ימשיך בשפוע לצד שמאל למטה, עד שיהיו השלשה ראשים מחברים למטה במקום אחד. ואם היי"ד האמצעי לא נגעה בשתייה, מבאר דינו בסימן לב סעיף כה עין שם. ולא תהיה מושב הש"ן רחב ולא עגל אלא חד, ואן יהיו כל השלשה ראשים עומדים למטה על רגל אחד קוף ורי"ש. וידיעבד אם עשה מושב הש"ן רחב, נשאר הפרי מגדים בצריך עיון. אם כתב ש"ן של ארבעה ראשים, פסולה, ולא די בגרירת ראש אחת, דהוי חק תוכות, אלא צריך לבטל האות ולהשלימה, ובתפליין ומוזות אם כתב לאחריה אין מועיל תקון, דהוי שלא כסדרן ופרי חדש באבן העזר ופרי מגדים בפתיחה וילדור אמת

באור הלכה

ק * וירכה הימנית וכו' כ"ף כפופה. וידיעבד נראה דאפילו כפוף מעט די, עין בבית יוסף, וכן משמע דעת רש"י בשבת קד ע"א דבור המתחיל ליעול בהך, עין שם, וכן משמע מרבנו ירמיה ורמב"ם שכתבו שצריך רגל הקוף שלא ידמה לה"א, מכל זה משמע דפתחת למטה ועל כל פנים כפוף מעט, די, ועין בספר בית אהרן שהביא בשם הרדב"ם, שעקר צורתה רי"ש גו"ן, והאר"ף שם בענין זה וסיים בזה הלשון, ונראה שצורתה כמו רי"ש, רק שחתה הקצה של רי"ש עקם לשמאל כמו למ"ד, וכן נראה מספר מגן דוד להרשב"ם, ולצאת ידי חבל יעשה למטה כפוף קעין כ"ף וכן נהגו, לא במקצת סופרים שעושים צורתה כמו עקם של למ"ד, בזה ק וזה

